

Amersfoort

Havik 2

Introductie

Op dit moment worden verbouwingsplannen voorbereid en uitgevoerd voor het pand Havik 2 in Amersfoort. Vanwege de status van rijksmonument spelen de cultuurhistorische waarden een belangrijke rol bij de beoordeling van de plannen.

In 2012 is door J. Dijkstra, in het kader van de HBO+ opleiding Bouwhistorie, Restauratie en Monumentenzorg in Utrecht, een bouwhistorische verkenning van het pand uitgevoerd. Hierbij is gebruik gemaakt van uitgebreide archiefgegevens betreffende de bewoningsgeschiedenis en is het exterieur en interieur van het huis bekeken. In navolging van dit onderzoek heeft Dijkstra in 2013 de kapconstructies van het pand zeer gedetailleerd onderzocht, beschreven en gedocumenteerd. Zowel de verkenning als de deelontleding zijn onder het tabblad 'bijlagen' te downloaden. Veel bouwsporen gingen destijds nog schuil achter latere afwerkingen en betimmeringen. Deze afwerkingen zijn inmiddels verwijderd.

Het vervolgonderzoek heeft als doel de in het zicht gekomen bouwsporen te duiden en te koppelen aan de bouwgeschiedenis van het pand. Bij het onderzoek zijn tevens direct beschikbare gegevens uit het Eemland Archief in Amersfoort (bouwdossier en historische afbeeldingen) betrokken. Het veldwerk heeft plaatsgevonden op 30 juli 2016. De rapportage biedt een overzicht van de bestaande bouwhistorische gegevens, aangevuld met nieuwe inzichten. Verder is de waardering geactualiseerd.

De directe link naar deze rapportage op de website www.tijdbeeld.com is: <http://www.tijdbeeld.com/projecten/41/amersfoort>

beschrijving

Het onderzochte pand is gelegen op de hoek van het Havik en de Nieuweweg, aan de noordzijde van de stadsgracht. Havik 2 bestaat uit drie bouwdelen. Aan de straat staat een dwarsgeplaatst voorhuis, opgebouwd uit twee bouwlagen onder een zadeldak. De gepleisterde voorgevel heeft drie vensterassen, waarbij de middelste travee hoger is opgetrokken ten behoeve van een hijsvoorziening op zolder.

Achter het huis staat een aangebouwd achterhuis van één bouwlaag (met kelder) onder een zadeldak. Tegen de zuidzijde van de oostgevel van het achterhuis staat een zijvleugel, eveneens van één bouwlaag onder een zadeldak. Deze vleugel strekt zich uit over de volle breedte van het buurpand Havik 4. In de binnenhoek tussen rechter zijvleugel en achterhuis ligt de tuin, die in open verbinding staat met het achtererf van Havik 6 en Muurhuizen 142. Zie de bijgevoegde luchtfoto voor een overzicht van de bouwdelen.

De begane grond is ingedeeld met aan de rechter zijde achter de voordeur een lange gang, die toegang verleent tot de vertrekken van het voorhuis en achterhuis en de trap naar de verdieping (links) en in verbinding staat met de keuken in de zijvleugel en de tuin (rechts). Het voorhuis heeft op de verdieping twee kamers aan de straatzijde, met daarachter een dwarsgang. Via deze gang is ook de zolder van het achterhuis bereikbaar,

die in verbinding staat met de kap van de rechter zijvleugel. Zie voor een gedetailleerde indeling de onder het tabblad 'bijlagen' toegevoegde opmeting.

Voorgevel van Havik 2, overzicht van de noordzijde van het Havik.

Overzicht van het Havik in de richting van de Nieuweweg.

Situering van Havik 2 op de huidige kadastrale ondergrond (BAG viewer).

Luchtfoto van de omgeving van Havik 2 met het onderzochte pand omkaderd. Het pand bestaat uit een dwarsgeplaatst voorhuis, met een aangebouwd achterhuis en een rechter zijvleugel.

Overzicht van het achtererf van Havik 2, gezien vanaf het terrein achter Havik 6. In het midden de rechter zijgevel van het achterhuis van Havik 2, links daarnaast de achtergevel van de rechter zijvleugel.

Rechter zijgevel van het achterhuis van Havik 2.

Achtergevel van de rechter zijvleugel van Havik 2.

Advies en waardering

Samenvatting van de bouwgeschiedenis

Havik 2 in Amersfoort is in zijn huidige vorm ontstaan als resultaat van verschillende verbouwingen van een in hoofdpz 18e eeuws voorhuis en een 17e eeuws achterhuis. De indeling van het woongedeelte op de begane grond wordt gedomineerd door een laat 19e eeuws interieur. De verdieping en de zolder van het voorhuis waren lange tijd (gedeeltelijk) in gebruik als pakhuis.

Waardering

J. Dijkstra voorziet in haar bouwhistorische rapportage 'Werkstuk 3: Bouwhistorische verkenning Havik 2 Amersfoort, september 2012' de bouwmassa, gevels, constructie, indeling en interieurdecoratie van Havik 2 uitgebreid en gedetailleerd van een waardering. Om die reden wordt hier volstaan met een samenvatting op hoofdlijnen uitgewerkt in de volgende deelwaarderingen:

stedenbouwkundige waarden

Het huis is van belang omdat het deel uit maakt van de historische bebouwing aan het Havik bestaande uit een gesloten huizenrij aan de oever van de voormalige stedelijke binnenhaven. De bebouwing aan de kade wordt gekarakteriseerd door relatief ondiepe huizen met overwegend twee bouwlagen onder een dwarskap.

architectuurhistorische waarden

Het huis is van belang vanwege de zeldzame en redelijk gaaf bewaarde opbouw, indeling en vormgeving die verwijst naar de gecombineerde functie van woon- en pakhuis. Op de begane grond zijn de verschillende bouwdelen onderling verbonden met een gang die voorzien is van een uniform laat 19e eeuws decoratieschema. Deze ordenende structuur heeft naast samenhang gezorgd voor een logische routing, zowel intern als naar de buitenruimte.

bouwhistorische waarden

Het huis is van belang vanwege de bewaard gebleven constructieve opbouw van de te onderscheiden casco's en de bewaard gebleven historische indeling op de verdieping van het voorhuis en op de begane grond. De afleesbaarheid van de bouwgeschiedenis is daardoor groot.

Specifiek moeten in dit verband de kapconstructies genoemd worden, inclusief het aan de voorzijde aangebrachte hijsrad.

waarden vanuit de gebruikshistorie

Het huis is van belang vanwege de bijzondere en goed herkenbare historische opbouw en indeling van met name het voorhuis, die verwijst naar een woonfunctie op de begane grond, een gecombineerde woon/pakhuisfunctie op de verdieping en een bergfunctie op de zolder.

1200-1500

Historisch-stedenbouwkundige context

Amersfoort is als nederzetting ontstaan bij een voorde (oversteekplaats) in de rivier de Eem en wordt in 1028 voor het eerst in schriftelijke bronnen genoemd. Waarschijnlijk bevond de oversteekplaats zich ter hoogte van het Havik, waar de Bloemendalsestraat de Eem kruiste. Rond de Groenmarkt, Appelmarkt en Papenhofstede lag al voor 1200 het bisschoppelijke hof. Ten westen hiervan ontwikkelde zich een handelsnederzetting, met vermoedelijk het water van het Havik als (natuurlijke) noordelijke grens en haven.

In 1259 kreeg Amersfoort stadsrechten. Vermoedelijk had de stad aanvankelijk alleen een aarden wal met palissaden als bescherming. Aan het einde van de 13e eeuw begon men met de bouw van de stadsmuur, met drie landpoorten en twee waterpoorten over de Eem. Het aan twee zijden bebouwde Havik werd in de stad opgenomen en functioneerde vervolgens als binnenhaven. De havenactiviteiten verplaatsten zich na 1300 echter geleidelijk naar het nieuw gegraven Spui en de Nieuwe Eem [Stenvert e.a. 1996, 64-66].

Oudste bebouwing aan het Havik

De vroegste vondsten van bebouwing aan de noordzijde van het Havik dateren uit de 13e eeuw. Ergens tussen 1225 en 1250 hebben zich hier de eerste bewoners gevestigd. Bij archeologisch onderzoek in 1995 bij Havik 14 en 20 zijn uit deze periode aardewerk en restanten van leemvloeren aangetroffen. Naar verwachting bestond de vroegste bebouwing uit vrijstaande huizen die direct aan het water gelegen waren (verder terug gelegen in vergelijking met de huidige rooilijn). Op enig moment, waarschijnlijk in de loop van de 15e eeuw, werd het Havik versmald en voorzien van een kade. Pas in de 16e eeuw ontstond een aaneengesloten huizenrij. In deze tijd werd het water van het Havik benut als tijdelijke 'parkeerplaats' voor de vele vaartuigen van inwoners en bezoekers van de stad [Snieder 1994-1995, 20-30].

Kaart van Jacob van Deventer van Amersfoort uit ca. 1560, met de locatie van Havik 2 wit omcirkeld (beeldbank Utrechts Archief).

Detail van de kaart van Joan Bleau uit ca. 1650, met de locatie van Havik 2 wit omcirkeld (beeldbank Utrechts Archief).

1500-1600

Fragmenten van een laatmiddeleeuws huis

De vroegst bekende gegevens met betrekking tot de bewoningsgeschiedenis van Havik 2 dateren uit 1643. In dat jaar is meester timmerman Cornelis Hermansen Cruys eigenaar van het huis. Op deze locatie moet echter al oudere bebouwing gestaan hebben. Bouwsporen in de rechter zijgevel van het achterhuis tonen namelijk aan dat het hier in oorsprong om een laatmiddeleeuws bouwvolume gaat, dat op enig moment verlengd en later twee keer verhoogd is. Hiervan resteren in de huidige situatie slechts enkele delen van het muurwerk en een aantal hergebruikte kromstijlen met gesneden-gebroken telmerken. Daarnaast is het mogelijk dat de kelder in het achterhuis een oudere oorsprong kent dan het huidige gewelf (troggewelven tussen ijzeren liggers) doet vermoeden.

Ook aan de voorzijde zal in de 16e eeuw reeds bebouwing gestaan hebben. Op de kaarten van Jacob van Deventer en Braun en Hogenberg uit respectievelijk 1560 en 1588 is aan de noordzijde van het Havik sprake van een gesloten gevelwand. Hiervan zijn in het voorhuis, behoudens mogelijk enkele hergebruikte eiken kaponderdelen, geen zichtbare sporen aangetroffen. In beide bouwmuren op de verdieping tekenen zich wel twee oudere topgevels af van verdiepingloze voorgangers. Het gaat hier echter om oudere bebouwing ter plaatse van Havik 4 en Nieuweweg 1, de beide belendingen. Aan de rechterzijde (Havik 4) is in de gevel met vlechtingen een dichtgezette luikopening met sponning te zien. Dit wijst erop dat de belending oorspronkelijk aan deze kant vrij heeft gestaan en dat het perceel van Havik 2 aan de voorzijde pas later bebouwd is. Een andere mogelijkheid is dat de luikopening van nr. 4 uitkeek op een (verdwenen) steeg en dat de laatmiddeleeuwse bebouwing van nr. 2 later verbreed is.

Uit overlevering zijn een aantal waarnemingen bekend van een voormalige bewoner van Havik 2, dhr. J.J. Broer [Dijkstra 2012]. Hij heeft bij verbouwingen onder de huidige vloeren in het voorhuis en het zuidelijk deel van het achterhuis oudere vloerniveaus met plavuizen aangetroffen. Onder de huidige verdiepingstrap zou zich een tweede kelder met gewelf bevinden. Tot slot maakte hij melding van een muur/fundering onder het zuidelijk deel van het achterhuis in oost-west oriëntatie op een afstand van 86 cm vanaf de scheidingsmuur tussen voor- en achterhuis. Tijdens het veldwerk konden deze beweringen niet geverifieerd worden, maar het is goed mogelijk dat het hier gaat om restanten van een verdwenen laatmiddeleeuws voorhuis.

De rechter zijgevel van het achterhuis bevat nog delen van laatmiddeleeuws (wellicht 16e-eeuws) metselwerk. Gezien vanaf links zijn het tweede en vierde penant grotendeels opgetrokken in staand verband. In het vierde penant zijn afwijkende bakstenen verwerkt, mogelijk gaat het hier om een verlenging van het laatmiddeleeuwse achterhuis. Muurankers (waaronder het lagere anker van een voormalige strijkbank geheel rechts) markeren oudere vloerniveau's.

De deels ontleisterde achtergevel van het achterhuis bestaat uit een lappendeken van diverse soorten en maten baksteen, waarbij waarschijnlijk ook veel sloopmateriaal verwerkt is.

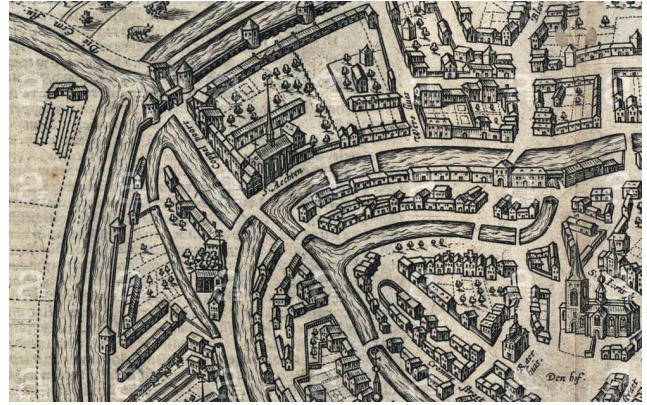
Overzicht van de rechter bouwmuur van het voorhuis tussen Havik 2 en 4. Aan de voorzijde tekent zich een top met vlechtingen en een dichtgezette luikopening af van een verdiepingloze voorganger van nr. 4.

Ook op zolder is de voormalige topgevel (linker zijgevel) van Havik 4 te herkennen, die later opgenomen is in de verhoging.

Overzicht van de linker bouwmuur tussen Havik 2 en Nieuweweg 1.

Detail van de kaart van Braun en Hogenberg van Amersfoort uit 1588. Ter hoogte van het onderzochte pand is aan het Havik een gesloten gevelwand getekend (beeldbank Eemland Archief).

1600-1725

Verhoging van het achterhuis

In de eerste helft van de 17e eeuw wordt het achterhuis verhoogd. Het bouwdeel krijgt een nieuwe sporenkap, ondersteund door drie gebinten met hergebruik van oudere kaponderdelen. Alle onderdelen zijn bij de nieuwe samenstelling (opnieuw) genummerd met gehakte telmerken. De huidige makelaars hebben deel uitgemaakt van een nokgebint, waarvan de schoren zijn verdwenen. Het middelste van de drie gebinten is van eikenhout, heeft gehakte telmerken en is bij deze ingreep nieuw gemaakt. Aan de hand van deze kenmerken moet de kap vóór 1650 tot vernieuwd zijn.

Nieuwbouw van het voorhuis

De kapconstructie van het voorhuis bestaat uit een grenen sporenkap die ondersteund wordt door drie schaargebinten. Hierbij is bij de twee linker gebinten gebruik gemaakt van oudere, eiken stijlen en korbelen. Voor extra stabiliteit zijn de rondhouten daksporen ter hoogte van de gebinten verbonden met geschoorde haanhouten. Tussen de schaargebinten hangen zogenaamde hang- of tussenbalken, die met gesmede beugels aan de flieringen bevestigd zijn. De kapconstructie rust op een enkelvoudige grenen zolderbalklaag, die vrij zwaar is uitgevoerd. Zeer waarschijnlijk houdt dit verband met het gebruik van de zolder(s) voor opslag van goederen. Door de eeuwen heen heeft het pand een functie als woon- en pakhuis gehad, met bewoners als koopmannen, garentwijnders en graanhandelaren.

De combinatie van een enkelvoudige balklaag, rondhouten daksporen, het gebruik van grenenhout en de toepassing tussenbalken wijst op een datering van na 1650. Mogelijk heeft de verbouwing pas plaatsgevonden in het begin van de 18e eeuw. Een archiefbron maakt namelijk melding van een verzoek van dhr. Van Guttinckhoven voor vrijstelling van ' 't enkelt en dubbelt Huijsgeld' in verband met het vernieuwen van zijn huis 'voor den tijd van agt jaeren in gank genomen hebbende met Paesschen 1716'. Waarschijnlijk heeft het maken van de nieuwe kapconstructie deel uitgemaakt van de volledige verbouwing/vernieuwing van het voorhuis, waarbij een oudere voorganger is gesloopt.

Overzicht van de kapconstructie van het achterhuis, in de richting van de achtergevel.

Overzicht van de kapconstructie van het voorhuis, in de richting van de voorgevel. Waarschijnlijk vond in de tweede helft van de 17e-, of in het begin van de 18e eeuw nieuwbouw van het voorhuis plaats. De hijsvoorziening is later tot stand gekomen.

Zicht op het bovenste deel van de kapconstructie van het voorhuis. Ter hoogte van de gebinten zijn de sporenparen voorzien van geschoorde haanhouten.

1750-1832

Bouw van de zijvleugel

De weergave van de bebouwing op het perceel van Havik 2 op de kadastrale minuut van 1832 komt overeen met de huidige situatie. Dit betekent dat de rechter zijvleugel al voor 1832 is opgetrokken. Op de begane grond werd de keuken ondergebracht, waarvan alleen de keukenschouw bewaard bleef. De keuken had oorspronkelijk een eigen uitgang naar het achtererf. Het bouwdeel heeft een strak gezaagde, naalddhouten sporenkap, die door een enkel kapspant wordt ondersteund. De kap rust op een enkelvoudige zolderbalklaag met duivejager profiel. Een dergelijke profilering wordt in de tweede helft van de 18e eeuw, maar ook nog in de 19e eeuw toegepast. De kapconstructie lijkt eerder bij een late 19e-eeuwse datering te passen, dan bij een datering in de 18e eeuw. Het is denkbaar dat de zijvleugel later opnieuw is opgetrokken of verhoogd, maar hiervoor zijn verder geen aanwijzingen gevonden.

De contouren van de bebouwing op het perceel van Havik 2 op de kadastrale minuutkaart uit 1832 komen overeen met die van de huidige situatie. Al voor 1832 heeft er dus al een zijvleugel gestaan (beeldbank RCE).

Bouwsporen in de achtergevel van de zijvleugel tonen aan dat het venster vernieuwd is en dat rechts daarvan oorspronkelijk een deur heeft gezeten die de keuken met de tuin verbond. Hierachter bevindt zich nu het toilet.

Overzicht van de keuken op de begane grond van de zijvleugel, met rechts de bewaard gebleven keukenschouw. De rest van de inrichting is (in historiserende vormgeving) vernieuwd in de tweede helft van de 20e eeuw.

De kapconstructie van de rechter zijvleugel.

1850-1880

In de tweede helft van de 19e eeuw heeft het huis een aantal veranderingen ondergaan, die in sterke mate het huidige aanzien en interieur bepalen. Het gaat om een omvangrijke verbouwing, die mogelijk heeft plaatsgevonden nadat Theodorus Brandsen Havik 2 in 1865 kocht. Brandsen wordt in dat jaar eigenaar van 'een hechte en weldoortimmerden heerenhuizinge, erve en grond, met tuintje, waarin onderscheidene vertrekken, korenzolders, keuken, twee kelders, pomp en verdere gemakken (...)'. Het feit dat er sprake is van twee kelders, geeft aan dat naast de huidige kelder in het achterhuis, ook de eerder gemelde kelder onder de verdiepingstrap destijds nog in gebruik zal zijn geweest.

Modernisering van het interieur

De omvangrijke verbouwing van het pand voorziet in een geheel nieuwe indeling van het huis, met op de begane grond een lange gang aan de rechterzijde. Nieuwe, met handgevormde baksteen opgetrokken binnenmuren scheiden de gang van een representatief vertrek links aan de straat en twee kamers aan de achterzijde. Oorspronkelijk was er een doorgang tussen de twee kamers voor en achter de huidige trap. De gang ontsluit tevens de keuken en staat in directe verbinding met de tuin. Waarschijnlijk verdween bij deze ingreep de toegang vanuit de keuken naar het achtererf, waarna hierachter een privaat werd ingericht. De verdieping van het voorhuis kreeg twee kamers aan de voorzijde, met daarachter een dwarsgang.

De gevel van het achterhuis aan de tuinzijde werd bij deze campagne deels opnieuw opgemetseld en voorzien van dubbele glasdeuren. Al eerder moet het achterhuis voor de tweede keer verhoogd zijn tot op de huidige hoogte, met de bijbehorende aanpassing van de zolderbalklaag en kapconstructie.

Aanpassing van de voorgevel

De voorgevel moest noodzakelijkerwijs aangepast worden aan de nieuwe indeling, met zesruits schuifvensters op de begane grond en de voordeur aan de rechterkant. Het is niet bekend of het middendeel van de gevel bij deze wijziging hoger opgetrokken werd en een hijsvoorziening kreeg (hijsbalk, hijsdeuren en hijsrad), of dat de hijsinstallatie en de aanpassing van de kapconstructie van het voorhuis al eerder in de 19e eeuw gerealiseerd werden.

Bij de vernieuwing van het interieur werd op de begane grond een lange gang gerealiseerd, die in verbinding stond met alle vertrekken en de tuin. Voor toetreding van daglicht in een alkoofruimte in het achterhuis, werd in de gangmuur een venster opgenomen. Foto in de richting van de voordeur.

Overzicht van de gang vanuit de voordeur. De paneeldeuren die toegang geven tot de verschillende vertrekken lijken allemaal nog uit de bouwtijd te stammen.

Detail van het middenornament van het stucplafond in de gang.

Overzicht van het representatieve woonvertrek aan de straatzijde, met rijk gedecoreerd stucplafond, schouw, vensterbanken en vouwblinden.

Zicht op de kastenwand van het vertrek aan de straatzijde. Achter de middelste deur bevond zich oorspronkelijk een doorgang naar de zuidelijke kamer van het achterhuis.

De doorgang achter de middelste deur is dichtgezet na de plaatsing van de huidige verdiepingstrap.

Overzicht van de indeling op de verdieping van het voorhuis. De kamers zijn nog voorzien van 19e-eeuwse paneeldeuren. Rechts de zoldertrap.

Geheel rechts is op deze foto (datering onbekend) een klein stuk van de voorgevel van Havik 2 te zien, met op de begane grond zesruits schuifvensters. Deze ramen passen bij de indeling van de vouwblinden in het vertrek aan de voorzijde (beeldbank Eemland Archief).

Het hijssrad op de zolder van het voorhuis dateert waarschijnlijk uit de 19e eeuw. Ten behoeve van de hijsvoorziening is het middendeel van de gevel hoger opgetrokken en is de kapconstructie ter plaatse aangepast.

Door de twee kokers tussen de gebintstijlen liep een doorlopend touw, dat verbonden was met het hijssrad. Hierdoor was het mogelijk om vanaf de verdieping het hijssrad te bedienen.

Aan de onderzijde van de gebintstijlen van zowel de kap van het voorhuis als die van het achterhuis zijn dunne plaatjes van blik aangebracht. Mogelijk dienden deze ter bescherming van de stijlen tegen het verslepen van goederen.

In het dakbeschot van de kap van het voorhuis zijn meerdere luiken opgenomen.

In de 19e eeuw is het achterhuis opnieuw verhoogd. De huidige zolderbalklaag bestaat grotendeels uit hergebruikt materiaal.

1880-1950

Tegen het einde van de 19e eeuw en in de eerste helft van de 20e eeuw zijn in het pand nog enkele kleinschalige wijzigingen doorgevoerd. Al voor 1900 zal het kelderdek van de kelder in het achterhuis vernieuwd zijn. Hierbij werden de huidige troggewelven tussen ijzeren liggers aangebracht. Daarnaast is op enig moment de verdiepingstrap verplaatst naar de huidige locatie. De voormalige doorgang van de voorkamer naar de kamers in het achterhuis verviel. Voor wat betreft het exterieur is aan de hand van oude foto's duidelijk dat de vensters van de voorgevel kort na 1900 gemoderniseerd zijn. Tot slot is ook het interieur van het toilet in de loop van de 20e eeuw vernieuwd.

De kelder in het achterhuis heeft gemetselde troggewelven tussen ijzeren liggers. De liggers worden in de huidige situatie ondersteund door stalen profielbalken en stempels.

In het begin van de 20e eeuw zijn de vensters op de begane grond van Havik 2 gemoderniseerd. Foto van omstreeks 1930 (beeldbank Utrechts Archief).

De trap naar de verdieping in het voorhuis.

Op de verdieping van het voorhuis bevindt zich aan de oostzijde een alkoof, die mogelijk nog in de 19e eeuw van de gang is afgescheiden.

Het vernieuwde interieur van het toilet bij de keuken.

Vanuit de convectorput is een herdenkingsplaquette zichtbaar van het overlijden van Jacob van Holkop zaterdag 1 juni 1889. Het kind werd slechts 4 maanden oud. Jacob van Holk werd op vrijdag 15 februari 1889 geboren als zoon van Martha Middelhoven en Jan Lambertus Hendrik van Holk. Het is niet bekend wanneer deze plaquette hier is aangebracht of door wie. Ook de naam Van Holk is vooralsnog niet in verband te brengen met de bewoningsgeschiedenis (Archief Eemland, geboorteregister Amersfoort 1889 aktenr 82 en overlijdensregister Amersfoort 1889 aktenr 143).

1950-heden

Restauratie en latere veranderingen

Het huis Havik 2 bevat enkele historiserende elementen die het resultaat zijn van een restauratie in de jaren '50 van de vorige eeuw en van wijzigingen uitgevoerd door de voormalige bewoner J.J. Broer. Omstreeks 1950 was de bouwkundige staat van het pand dermate verslechterd, dat de gemeente in overleg met de eigenaar overging tot restauratie. Architectenbureau J.H. Blom maakte in 1952 een ontwerp voor het herstel van de voorgevel. Het plan voorzag in het plaatsen van nieuwe historiserende vensters op de begane grond en verdieping. Daarnaast werd een nieuwe voordeur met bovenlicht geplaatst en kreeg het dak gesmoorde en rode, oude holle dakpannen.

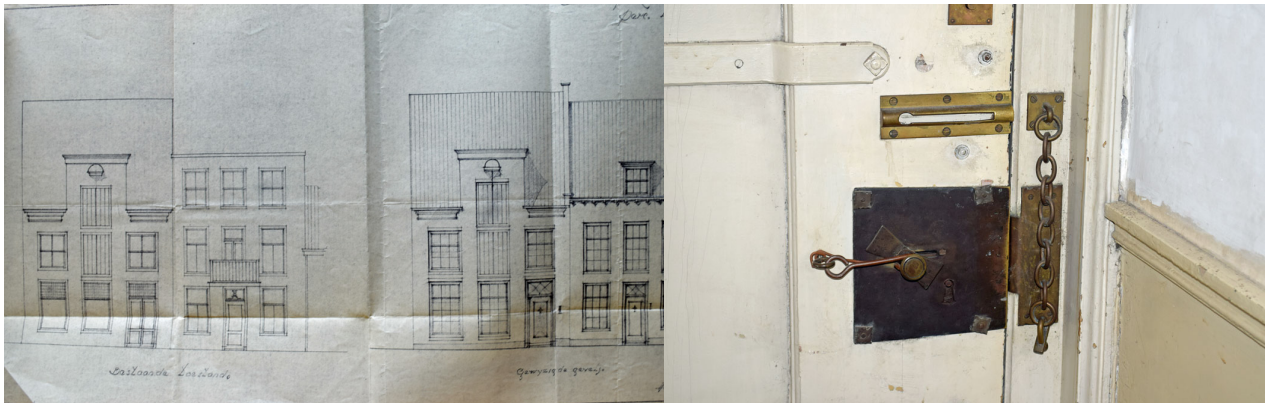
In de loop van de tweede helft van de 20e eeuw heeft Broer een aantal historiserende elementen in het interieur geïntegreerd. Zo is het huidige slot van de voordeur afkomstig van een antiquair (de stervormige handgreep is afkomstig uit Huize Nooitgedacht in Renswoude) [Dijkstra 2012]. Ook de marmeren vloer, het keukenblok, de servieskast en de wandtegels in de keuken zijn later aangebracht.

De voorgevel van Havik 2 voor de restauratie in de jaren '50 van de vorige eeuw (Eemland Archief).

De voorgevel van Havik 2 na de restauratie, gefotografeerd in 1961 (beeldbank RCE).

Het restauratieontwerp voor wijziging van de voorgevel uit 1952 (Eemland Archief).

Het huidige slot van de voordeur is niet oorspronkelijk. Het oude slot is afkomstig van een antiquair.

Dhr. Broer heeft op enig moment ook de blinde deur in het zuidelijk vertrek van het achterhuis geplaatst. De reden hiervoor is onbekend.

Colofon

Havik 2 in Amersfoort
bouwhistorische verkenning
ARCX-rapport 0917

© ARCX 15 september 2016

Onderzoek: ARCX Bergstraat 41 6981 DB Doesburg
telefoon 0313 650190 www.arcx.nl

i.s.m. Belfort Cultuurhistorie en Monumenten, Doetinchem

Opdrachtgever: Gemeente Amersfoort, Stad en Ontwikkeling

Veldwerk, archiefonderzoek en foto's: Peter Boer en Jacco Vromen

Teksten: Jacco Vromen

Historische afbeeldingen: Eemland archief Amersfoort (tenzij anders vermeld)

ARCX aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Bijlagen

- bouwhistorische-verkenning-2012
- deelontleding-kapconstructies-2013
- bronnen-en-literatuur